

Jesienią br. zakończyliśmy realizację działań prowadzonych w ramach projektu „Kontynuacja zabiegów ochrony czynnej polegających na usuwaniu gatunków inwazyjnych obcego pochodzenia w granicach Biebrzańskiego Parku Narodowego”.

Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej: <http://www.nfosigw.gov.pl/>.

Działania projektu koncentrowały się na redukcji następujących gatunków roślin inwazyjnych (IAS - Invasive Alien Species): czeremchy amerykańskiej, klonu jesionolistnego, śnieguliczki białej, karagany syberyjskiej, robinii pseudoakacji, derenia rozłogowego, łubinu trwałego, słonecznika bulwiastego.

W latach 2009-2011 r. przeprowadzono zabiegi – usuwania osobników gatunków inwazyjnych – na powierzchni 191,17 ha w Obwodzie Ochronnym Osowiec. Redukcję poprzez wrywanie, wykopywanie oraz wycinanie osobników prowadzono przy użyciu sekatorów, pilarek, wykaszarek, szpadli jak i przy użyciu traktora. Działania prowadzono w ekosystemach leśnych, których podszyt składał się w dużej mierze z czeremchy amerykańskiej i klonu jesionolistnego oraz w ekosystemach otwartych – zmiennowilgotne łąki, na których usuwano derenia rozłogowego.

Mechanicznymi metodami poprzez wrywanie udało się zniszczyć krzewy derenia rozłogowego, śnieguliczki białej oraz rośliny zielne: łubin trwały, słonecznik bulwiasty. Wrywanie i wykopywanie przyniosło najlepsze efekty ekologiczne. Zastosowanie tej metody w dużej skali przestrzennej w ekosystemach leśnych napotyka na utrudnienia, gdyż działania te powinny być wykonywane ręcznie, tj. bez użycia ciężkiego sprzętu, typu ciągnik. To z kolei zwiększa kosztowność (cenę) usługi.

Metoda mechanicznego wycinania odrostów przy użyciu sekatorów i pił spalinowych – powtarzana corocznie w latach 2009-2011 - wydaje się być najmniej skuteczna ze względów na krótkotrwały efekt. Nie wykluczone, że trwalsze efekty można osiągnąć intensyfikując częstość wykonywanych zabiegów, tj. wycinanie kilka razy do roku. Metody mechaniczne lepiej sprawdzają się na niewielkich powierzchniowo arealach, gdzie o wiele łatwiej jest kontrolować rozwój roślin niż na powierzchniach kilkuset hektarowych.

Dereń, czeremchę a w szczególności klon jesionolistny na obszarze objętym zabiegami charakteryzują duże przyrosty roczne. Ponadto wiele z w/w gatunków cechuje wegetatywny sposób rozmnażania. Czeremcha bardzo dobrze odnawia się z fragmentu korzenia pozostawionego w gruncie, którego nie udało się usunąć. Natomiast dereń rozmnaża się wegetatywnie z dowolnego fragmentu pędu.

Cechą gatunków inwazyjnych jest duża plastyczność środowiskowa przejawiająca się, m.in. dużą odpornością na niekorzystne warunki siedliskowe.

Jednakże analiza słoje ściętych osobników robinii pseudoakacji z okolic Osowca wykazała, że drzewa te osiągają bardzo małe przyrosty roczne. Świadczyć to może, iż panujące tu warunki klimatyczne nie sprzyjają rozwojowi tego gatunku. Jednocześnie u większości osobników dorosłych zauważono infekcję grzybem (zgnilizną) wiązek przewodzących. Również ograniczony dostęp światła do warstwy runa ogranicza kiełkowanie siewek. Po usunięciu dorosłych osobników robinii i zwiększeniu dostępu światła odnotowano gwałtowny wzrost osobników młodocianych i pojawienie się nowych. Ich roczne odrosty wykazywały małą żywotność. Większość z nich była również zakażona grzybem.

Stosując zatem na dużej przestrzeni jedynie mechaniczne metody walki z gatunkami roślin inwazyjnych trudno jest utrzymać pożądany efekt ekologiczny w dłuższej perspektywie czasowej bez podejmowania dodatkowych działań. Z dostępnej literatury przedmiotu wynika, że metody mieszane, tj. mechaniczno-chemiczne, przynoszą znacznie trwalsze rezultaty. Jednakże przy obecnych uwarunkowaniach prawnych stosowanie środków chemicznych w walce z gatunkami inwazyjnymi

jest w Polsce zabronione. Natomiast w Europie zachodniej metody chemiczne walki z gatunkami inwazyjnymi są dopuszczone do stosowania.

W celu zwiększenia skuteczności prowadzonych zabiegów ochronny czynnej w walce z gatunkami inwazyjnymi zaproponowano następujące zalecenia:

- prace polegające na wycinaniu należy wykonywać w mniejszym interwale czasowym, tj. kilka razy (3-4) razy w roku;
- w przypadku w/w gatunków czeremchy, robinii, klonu czy derenia usuwać wyłącznie fragmenty korony z dojrzewającymi owocostanami, nie wycinać całych osobników;
- ograniczać dostęp światła do dolnych warstw lasu w celu minimalizacji kiełkowania siewek, np. poprzez podsadzenia, jednocześnie mając na uwadze uwarunkowania przyrodnicze danego siedliska;
- opracować mapy terenów cennych przyrodniczo, które są najsilniej zagrożone inwazjami gatunków obcych, monitorować ich ekspansję;
- określić gatunki roślin inwazyjnych najsilniej zagrażające wartościom przyrodniczym parku i monitorować stan ich populacji (areal);
- zapobiegać powiększaniu się ognisk inwazji poprzez aktywną ochronę;
- prowadzić badania nad biologią najbardziej ekspansywnych przybyszy ukierunkowane na wypracowanie metod ich zwalczania;
- kontynuacja badań nad metodami ich zwalczania;
- zwiększanie świadomości społeczności lokalnych nt. zagrożeń ze strony IAS;

Skutecznymi zabiegami powinno objąć się jak największy teren, tak by zapewnić trwałość efektu ekologicznego wykonanych prac. W działania należy zaangażować lokalnych zarządców / właścicieli gruntów, głównie Lasy Państwowe.

Gatunki inwazyjne zostały uznane za jedno z najważniejszych, bezpośrednich zagrożeń dla europejskiej przyrody (An an EU biodiversity strategy to 2020). Nowa strategia przewiduje opracowanie w 2012 r. odrębnego aktu prawnego (dyrektywy) poświęconego inwazjom biologicznym. Mając na celu zapobieganie nowym introdukcjom oraz kontroli najgroźniejszych obcych gatunków introdukowanych w przeszłości. Działania te stanowią jedno z 6 głównych zadań w/w strategii ochrony różnorodności biologicznej do 2020 r.

W dniu 4 października br. zostało opublikowane rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 9 września 2011 r. (Dz. U. 2011 r. Nr 210 Poz. 1260) w sprawie gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska mogą zagrozić gatunkom rodzimym flory i fauny. Rozporządzenie skutkuje tym, że:

1. Sprowadzanie do kraju, przetrzymywanie, prowadzenie hodowli, rozmnażanie i sprzedaż na terenie kraju osobników tych gatunków wymaga **zezwoleń** GDOŚ. Zawartość wniosku o wydanie w/ zezwolenia określa art. 120 ust. 2b ustawy z dn. 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.
2. Nawet przy zakładaniu i utrzymywaniu terenów zieleni, zakładaniu i utrzymywaniu zadrzewień poza lasami i obszarami objętymi formami ochrony przyrody, wykorzystywania w ramach racjonalnej gospodarki leśnej i rolnej, nie wolno tych gatunków wprowadzać do środowiska przyrodniczego;

By wiedzieć więcej:

http://www.gdos.gov.pl/Articles/view/1905/Inwazyjne_gatunki_obce

<http://www.invasivespeciesinfo.gov/plants/controlplans.shtml>

<http://www.iop.krakow.pl/ias/>

<http://www.giant-alien.dk/manual.html>